

Landsbyskolen i Sejs i 1950-erne

Af: Kristian Trampedach, Birthe Sørensen, John Sørensen og Tulle Nielsen

De tidligere elever fra Sejs Skole Kristian Trampedach, Birthe Sørensen, John Sørensen, og Tulle Nielsen fortæller om halvtredserne og deres skolegang i landsbyskolen.

Tiden efter 2. verdenskrig havde danskerne en tro på, at fremtiden ville blive noget lysere end fortiden havde været. Selv på trods af, at efterkrigsperioden - med retsforfølgelse af værnemagere – endnu ikke var afsluttet og rationeringsmærkernes tid først sluttede i 1952.

I Sejs og Svejlbæk var langt de fleste skolesøgende fra hjem, hvor faderen tjente sin løn som arbejdsmand eller håndværker. En timeløn for en håndværker i 1954 var 4,50 – 5,00 kroner, hvor man endnu havde en 48 timers arbejdsuge på arbejdsmarkedet. Der var nu langt mere arbejde at få end i 40-erne, og som årtiet skred frem, skulle boligsituationen forbedres med sundere huse, hvor der blev indlagt centralvarme, vand, brusebad og toilet. Samtidig var en stærkt voksende industri – som også krævede arbejdskraft - godt på vej.

Det var mest almindeligt, at moderen var hjemmegående og passede børnene og udførte de daglige pligter på bopælen. Hendes arbejdstid kunne nemt overgå de 48 timer, idet der ikke var hjælp fra moderne hvidevarer som køleskab, vaskemaskine, elkomfur/ovn og symaskine.

I slutningen af halvtredserne begyndte mange kvinder at arbejde udenfor hjemmet, da industrien havde brug for arbejdskraften. Indenfor samme periode begyndte der at komme mulighed for børnepasning udenfor hjemmet. Det var også i samme årti ”aldersrenten” blev afløst af folkepensionen og samtidig var der en grundlovsændring, som gav mulighed for kvindelig tronarvefølge.

Landsbyskolen

Landsbyskolerne havde undervisning til og med 7. klasse og var meget sparsomt udstyret. Der blev ikke frådset med pengene til bøger og materiale. Midlerne dertil skulle bevilges af sognerådet, som helt normalt havde stemmeflertal blandt storbønderne. Om børnene lærte meget eller lidt var yderst afhængig af læreren, der underviste. Det gennemsnitlige antal timer var 28 timer om ugen, hvor kun søndag var fridag, såfremt man ikke skulle i søndagsskole. Meget ofte gik man både 2 og 3 årgange i samme klasse, og i nogle tilfælde hver anden dag, da man skulle hjælpe til derhjemme på ejendommen.

Skoleåret begyndte i april måned, når eleverne var fyldt 7 år. Efter 7 år sluttede skolegangen i april måned - uden eksamen! Der var dog et tilsynssystem med en skolekommission, der som regel bestod af lokale borgere, ofte sognerådsmedlemmer og måske en forælder eller -sognerepræsentant. Kommissionen havde ansvaret for at sikre, at undervisningen fulgte de gældende regler, og at børnene lærte det de skulle. Vi husker ikke præcis, hvor ofte de besøgte skolen, men praksis var et enkelt besøg i skoleåret, hvor de overværede undervisningen.

Foråret først i halvtredserne var for os elever en spændende tid med store forventninger. Nu skulle vi lære at regne, skrive og læse. Forældrene havde også haft travlt med indkøb af skoletaske, penalhus, blyanter, viskelæder og en lille madkasse.

Skolestarten

Da påsken i 1953 var overstået, kom den 7. april, hvor 18 forventningsfulde børn - ifølge med en af deres forældre - var på vej til landsbyskolen i Sejs. Lærerinden frk. Johanne Thomsen stod i døren og tog imod os. Vi fik besked på at hænge overtøjet i gangen og derefter finde den anviste plads i skolestuen. Frk. Thomsen fortalte, at hun forventede, at vi var stille når hun talte. Herefter fik vi udleveret et skoleskema, der viste mødetidspunkt samt hvilke fag, vi skulle undervises i. Fagene var dansk, regning og bibelhistorie, og vi fik udleveret regnebog, Ole Bole ABC og nogle kladdehæfter.

Forskolen lå i denne bygning, som i dag rummer børnehaven Tyttebærhuset.

Det første skoleår mødte vi fra kl. 11.00 til 14.00 med et stort frikvarter, hvor vi spiste vores medbragte mad sammen med en gratis skolemælk, som blev bragt til skolen af mælkeemanden fra Linå Mejeri. Vi skulle gå 3 skoleår i alt hos frk. Thomsen, de sidste to år gik 2. og 3. klasse sammen. Her mødte vi fra kl. 8.00 til 11.00. Klasseværelset var med tre rækker skolepulte og katederet og tavlen ud mod indgangen. Kakkellovnen var placeret i den ene langside, hvor frk. Thomsen havde dobbeltdør til sin privatbolig.

Frøken Thomsen

Frk. Thomsen var en meget omsorgsfuld person i forholdet til sine elever. Om vinteren så hun altid efter om man havde halstørklæde og vanter på før man forlod skolen. Der blev på samme måde forlangt disciplin af eleverne – tavshed og respekt var afgørende. Vi rejste os op, når læreren kom ind og sagde ”godmorgen”. Straf som eftersidning en ”kindhest”, ryk i ørene eller de små nakkehår var ikke ualmindelig. Var det særlig slemt blev man lukket inde mellem dobbeltdørene mellem frk. Thomsens lejlighed og klasseværelset. Lommeknive og andre farlige ting endte i hendes aflåste skuffe på katederet.

Skoledagen

Der var ingen klokke, der ringede, når frikvarteret begyndte eller sluttede. Det var læreren, der bestemte varigheden. Når frk. Thomsen kaldte ind fra frikvarteret, skete det med en Ole Bole ABC, som hun bankede på ruden med. Enkelte gange fik hun banket for hårdt og der måtte så skiftes en rude. I danskundervisningen lærte vi at stave i kor efter Ole Bole ABC, samt at skrive enkelte bogstaver i kladdehæftet, efterfulgt af ord og sætninger, hvor skråskrift var det almindelige. Udenadslæren husker vi specielt om byerne på Fyn: - Odense, Bogense, Assens, Fåborg, Svendborg etc. – I regning var der først tavleundervisning i plus og minus regnestykker, som blev skrevet i vores kladdehæfter. Senere lærte vi division og den lille tabel som udenadslære.

Børnene i forskolen 1953:

Bagerste række fra venstre: Helle Sørensen, Thøger Lysdal, Henning Jørgensen, Kai Jensen, Grethe Jørgensen, Helga Brønd og Flemming Pedersen.

Midterste række fra venstre: Gunnar Pedersen, Kurt Jensen, Ulla Karup, Kristian Trampedach og Hanne Winter.

Forreste række fra venstre: Frits Pedersen, Jette Kofod, Poula Nielsen, Aase Iversen og Flemming Mikkelsen.

Bibelhistorie blev fortalt som fortællinger, hvor vi lærte salmevers, som så skulle reciteres udenad, og det forventedes, at man kunne sine salmevers når man blev spurgt. Fortællingerne kunne man godt få lidt mareridt over, når vi fik fortalt, at man havde gået omkring Jeriko og blæst i nogle horn

så murene væltede. Og Jesus, der var i stand til at forvandle vand til vin, gik på vandet ved Genesaret Sø og besejrede 5000 mennesker med 2 fisk og 5 brød!!

Sang – i sangtimerne blev der sunget sange fra højskolesangbogen, hvortil frk. Thomsen spillede violin. Om lørdagen blev ugen altid afsluttet med sang kombineret med violinspil ved frk. Thomsen.

Der var måske en forskelsbehandling mellem drenge og piger, hvor der hos pigerne blev lagt vægt på ordentlighed, pænhed, lydighed og en forventning om de var stille, flittige og pligtopfyldende. Hos drengene blev der accepteret en mere rå adfærd. Pigerne blev rost for flid og god opførsel, drengene for viden og selvstændighed.

Der var også mange sjove episoder. En af dem vi bedst husker fra det første år i skolen var følgende: Pludselig spredte der sig en underlig duft/lugt i klasseværelset. Frk. Thomsen gik lidt rundt langs bordene og endte på stolen ved katederet, her henvendte hun sig til en elev bagest i klassen med ordene ”Nu kan du godt gå hjem Knud”. – ”JA” - blev der svaret og lugten forsvandt samtidig med Knud forlod klassen.

Det var trods alt en god tid hos Frk. Thomsen, hvor vi fik en grundig indlæring og med den basale visdom kunne vi trygt begive os videre. Efterhånden som tiden gik blev der mere og mere hængt på vores skoleskema, så tiden var inde til den videre færd og lærdom i 4. klasse.

Sejs Skole i 50'erne

Midt i halvtredserne var Sejs Skole opdelt på tre sammenhængende steder. Ud mod Julsøvej, hvor Enebærparken ligger, lå den gamle skole og forsamlingshuset ved siden af. På grund af befolkningstilvæksten og mangel på skolelokaler blev forsamlingshuset store og lille sal - over en periode - brugt som klasseværelse og til gymnastik.

Skolegang i 4.-5. klasse

Den 1. april 1957 begyndte vi i 4. klasse i forsamlingshusets lille sal sammen med den allerede integrerede 5. klasse. Undervisningen, som var en fortsættelse af grundskolen, foregik nu med en nyankommet lærer Viggo Andersen og skolens førstelærer J.P. Pedersen, der underviste på skift. Der var nu længere skoledage, og der var kommet flere nye fag på skoleskemaet.

De nye fag var idræt, geografi, historie og fristil mv. I klassen var der ikke mange hjælpemidler udover tavlen. Skolen ejede en 4-5 trælinealer, som kunne lånes i timerne. På bagsiden af linealerne havde lærerne givet dem navne som ”*Særimner, Hugin, Numin, Skinfakse og Tanngrisner*”, der stammer fra den nordiske mytologi. - De skulle jo også få tiden til at gå med noget fornuftigt!

De sidste dage før juleferien fik vi lov til at pynte vores skolepulte med mos og gran og sætte et tændt stearinlys på. Læreren læste derefter julehistorier for os i en time eller to. Det var for en gangs skyld noget man så frem til og som var på samme niveau som sommerudflugterne. Men sådan var den daglige undervisning slet ikke, og vi skulle snart se de rigtige ansigter af vores undervisere.

Om lørdagen havde vi gymnastik, og til denne lektion blev forsamlingshusets store sal benyttet. Gulvet var ikke altid rent, så normalt fik vi lov til at beholde strømperne på. Men med den nye lærer var det ikke tilfældet denne gang, vi skulle alle tage strømperne af og gøre gymnastik barfodet. Hygiejnen havde på det tidspunkt ikke vundet helt indpas i alle hjem. En dreng havde stadig strømperne på. Det passede ikke lærer Andersen, der nu tog drengen i et fast greb og med magt trak strømperne af den nu grædende dreng. Det gjorde et stort indtryk på vi andre, og efterfølgende røg den pågældende lærer af top ti listen.

Overlærer Pedersen havde en helt anden måde at kue eleverne på udover den korporlige afstraffelse, der ofte blev brugt. Hvis man ikke havde en ordentlig opførsel overfor lærerne, truede han den pågældende elev til at kunne flytte ned til den pige, som sad alene. - Pigen kom fra et hjem, hvor hygiejnen ikke var i højsædet og familien var, af en eller anden grund, ikke vellidt af læreren. – ja, det var så en af de trusler vi hørte flere gange.

Der var episoder man huskede resten af skoletiden, men selvfølgelig var der også mange lyse sider, hvor der blandt andet blev skabt livslange venskaber og sjove situationer fra en nu svunden tid. – Her kommer nogle af dem vi husker bedst:

Sjove episoder

Vi kendte alle hinanden, og når man går i 4. eller 5. klasse ved man naturligvis også, hvordan man skaber uro i klassen. Vi vidste hvor man kunne fange snoge, stålorme og firben, enten på heden eller i mosen. Efter disse var kommet i lommen, eller en pose, blev de hurtig helt rolige, og kunne derfor nemt fragtes med i skoleklassen. Når der så opstod et belejligt tidspunkt, blev de sluppet fri i klassen, hvilket gav en del uro og moro i klassen, og heldigvis for os fandt lærerne aldrig frem til synderne.

Skolepultene var med fast ryg og fælles blækhus, der var placeret midt på pulten. En dag i dansktimen skulle vi skrive diktat med pen og blæk. Tingene blev fundet frem og stillet op på pultene. Læreren gik frem og tilbage i lokalet og dikterede.

Kristian fortæller, at han havde gjort et eller andet, der skabte uro i klassen, og læreren nærmede sig bagfra. Kristian kunne se, der vankede øretæver og anede skyggen af lærerens hånd og dukkede sig. Lærerens hånd ramte præcis på blækhuset, som tog retning mod en klassekammerat, der sad lige overfor. - Blækhuset ramte lige i ”PLET” på kammeratens tøj.

Heldigvis var det en klassekammerat, der kom fra en landbrugsejendom og ofte havde fyldte poser med til læreren, som var meget ulykkelig over situationen – måske det nu var slut med poserne?? - Så der blev trøstet og forsøgt at fjerne blækket – og Kristian blev lykkelig glemt.

I det første frikvarter kort før middag, var der ofte ingen lærere ude som gårdvagt, så der var frit spil til alle former for drengestreger. Dengang var det meget almindeligt at styret på cyklerne var belagt med celluloid svøb, så med et brændeglas, der blev fundet i affalddyngen ved legetøjsfabrikken i Sejs, var det sjovt at se hvordan det kunne pulse op og lave flotte spor i belægningen.

Bag forsamlingshuset skete det også at ting skulle afprøves. Der blev afskudt fyrværkeri og

kinesere, røget tobak og cigaretter, som kunne købes i 5 stk. pakninger. Forinden var der naturligvis afsat vagter, som skulle advare os, så vi ikke blev grebet på fersk gerning.

Vi husker også en idrætsdag, hvor 5. og 6. klasse blev kørt til Kragelund, hvor der var træf med andre landsbyskoler, som vi skulle dyste med. Disciplinerne var længde- og højdespring, løb og boldspil. Dem vi skulle dyste imod, var nogle velvoksne drenge fra "opdragelsesanstalten" Himmelbjerggården, de var vant til hug og "kindheste". Selvfølgelig tabte vi, de overskyggede langt vores talenter fra Sejs skole.

Omkring samme tid, fik vi i skolen tilbudt at dyrke skolehaver på et jordstykke hos Niels Jensen på Lynggården i Svejebak. Et jordstykke blev delt op i små parceller, hvor vi kunne så ærter, gulerødder, radiser og læggekartofler. Kort sagt næsten alt, hvad der kunne sås, plantes og lægges. Stor var iveren, da man kunne få en præmie for bedst holdte have. Men interessen dalede hurtigt, da jordstykket var tilsået, og vi så hvor hurtig ukrudtet voksede, så det var svært at se forskel på afgrøder og ukrudt. – Men en sølvteske blev det da til for nogle.

Den gamle skole ved Julsøvej (sydsiden).

6.-7. klasse i den gamle skolebygning

Efter 4. og 5. klasse i forsamlingshuset skulle eleverne videre til 6. og 7. klasse, som foregik i den gamle skole langs Julsøvej, hvor Enebærparken nu ligger. Klasselokalet var i den østlige ende af skolens længe, i den anden del mod vest var der lærerbolig. Fra skolebygningen og ud mod vejen var der skolegård afgrænset med stakit. Langs bygningens fulde længde var der lagt piksten, hvor lærerne gik gårdvagt i frikvartererne. Fra den østlige ende ved indgangsdøren, hvor man kom ind i forgangen, var der en dør til hver side i klasselokalet. I klasselokalet var der 4 rækker med skolepulte, en kakkelovn og en tørvekasse, samt en stor reol, der var skolens bibliotek.

I den gamle skole husker vi særlig to episoder, hvor der, på grund af sygdom, var vikarer til at afløse førstelærer Pedersen. I begge tilfælde ville man tage lærernes revselsesret i brug, men det fik fatale følger. Den ene vikar havde været frihedskæmper under anden verdenskrig og var måske derfor en smule nervøs anlagt. I hvert fald skete der i en skoletime det, at der opstod uro blandt de

næsten voksne piger i 7. klasse. Det kunne vikaren ikke lade gå upåagtet hen, det skulle naturligvis have en konsekvens. Til vores store overraskelse så vi 4 piger bukke vikaren sammen og stoppe ham ned i tørvekassen. To af dem, som var i god foderstand, satte sig ovenpå og forlangte flødeboller til klassen. Helt ærligt, så tror vi det er den eneste gang der blev givet flødeboller af en lærer.

Ved den anden episode, hvor der opstod uro blandt de store drenge i 7. klasse, skulle de afstraffes med spanskrøret. Vikaren kunne ikke finde det, så de to drenge blev sendt over på den anden side af togbanen for at finde en kæp, de kunne afstraffes med. Den ene af drengene var Folmer Jørgensen, som kom tilbage med en meget tyk gren, han dårligt kunne løfte. Samtidig havde de stoppet en skolebog ned i bukserne, som skulle tage af for slagene. Det havde vikaren ikke set komme, men det virkede efter hensigten. Hele klassen fik et godt grin, og begge drenge slap med en formaning fra vikaren.

6. og 7. klasse på skoleudflugt til København 1959. Øverste række fra venstre: Lærer J.P. Pedersen, Anni Sårup, Jette Kallesø, Birthe Nielsen, Helga Brønd, Poula Nielsen, Ulla Karup, Sonja Kristensen, Jonna Mogensen, Jytte Pedersen, Kitty Christensen og lærerinde Aase Michel. Nederste række fra venstre: Flemming Mikkelsen, Hugo Willum, Varny Sørensen, Gunnar Pedersen, Kristian Trampedach, Palle Kidmose, Erik Skov, Knud Erik Jørgensen, John Andersen og Flemming Pedersen.

Skoleudflugterne

Skoleudflugterne blev bevilget af Linå kommune og skolekommissionen. Beløbet blev fordelt så de mindre klasser kom en tur med Hjejlebådene fra anløbsbroen i Sejs til Himmelbjerget. Her kunne børnene, under opsyn af lærerinde frk. Thomsen få brugt deres medbragte "formue" i kioskerne, og måske blive indehaver af en himmelbjergstok - og var "formuen" stor nok kunne der komme navn på stokken.

De større klasser kom med toget fra Svejlbæk station til tivoli i Ålborg. Det var naturligvis en længere rejse, så alle havde medbragt madpakke og saftvand, så der var en god lugt af spegepølse og bananer i kupeen. En af eleverne havde sågar en hel skotøjsæske fyldt med sammenlagt rugbrød, så han var sikker på ikke at komme til at sulte. Der var to lærere med, den ene var frk. Thomsen.

Nogle har en skarp erindring om at frk. Thomsen fik blæst kjolen op, da hun gik over en rist i Hurlumhejhuset - til stor fornøjelse for eleverne.

Året efter var vi igen med toget, nu fra Svejlbæk til Esbjerg, hvor vi vandrede ned til Fanø-færgen. Ankommet til Fanø skulle alle vi midtjyder gå fra Nordby til stranden ved Fanø, hvor vi så det fantastiske store Vesterhav, som alle havde talt om. Der kunne man samle rav, sneglehuse og konkylier i hobetal! Godt trætte – og mange med våde sko og bukser vendte hjem efter en herlig dag, nu havde man set Vesterhavet i virkeligheden -det var stort!

Afslutningsvis endte udflugterne med en togrejse fra Svejlbæk til København for 6. og 7. klasse. De to lærere J.P. Pedersen og frk. Michel, skulle holde orden og mandtal på de 21 teenage-elever, der nok for første gang skulle besøge vores hovedstad. Om selve opholdet husker vi ikke så meget, men er dog sikker på Københavns Zoo, Carlsberg bryggeriet og Tivoli blev besøgt. Det var en to dages tur, hvor vi overnattede på sovesale ved et vandrehjem og blev fotograferet på toppen af Dælls Varehus.

Ny skole og nye fag

Efter den nye skole på Tyttebærvej i 1959 blev indviet, fortsatte vi stadig med 2 årgange i klassen. Samtidig med det skete der store ændringer i undervisningen.

Sejs Skoles Nordfløj udgjorde sammen med gymnastiksalen den nye skole fra 1959 med 7 klassetrin.

Vores undervisningstimer blev udvidet med fag som: Fysik og kemi, engelsk, køkkenskole, sløjd og idræt/gymnastik - og det var nu i en rigtig gymnastiksal med bad og vandskylende toiletter. Derudover kom der en skolelæge en gang om året, med alt hvad deraf følger af regler. Vi måtte ikke løbe på gangene. Vi skulle stille op på rækker foran indgangsdøren når skoleklokken ringede ind. Når der var blevet ro i rækkerne, måtte vi roligt gå til de respektive klasselokaler.

Det var meget kompetente lærere vi fik i de fleste nye fag. Lærer frk. Michel til engelsk og skolekøkken og lærer Hørdum til fysik og kemi. Lærer Andersen - fra den gamle skole - havde vi til sløjd og idræt/gymnastik.

I gymnastiksalen var der ribber, tov, bom, plint og hest. Mærkelig nok smed læreren aldrig jakken. når han med ganske lidt energi kommanderede med eleverne. Efter timen skulle vi naturligvis i brusebad. Inde hos drengene var det en stor fornøjelse for læreren at skynde sig at lukke for det varme vand, når vi var tæt på afslutningen af badet. På denne måde blev vi tidlig bekendt med de kolde afvaskninger - til stor fornøjelse for læreren. – Det blev heldigvis aldrig glemt af eleverne.

Linå kommune fik ansat en læge, som årligt skulle kontrollere elevernes sundhed. Den første gang kom den nye læge uanmeldt i en time for at vise, hvorledes vi skulle behandle og pleje vores fødder. Han havde dog inden han kom kontaktet førstelæreren, som igen havde ringet til en far til en af eleverne - Knud Erik Jørgensen –, der var den eneste i klassen, der havde telefon. Faderen var ejer af Svejlbæk Måttefabrik. Det blev her aftalt, at Knud Erik skulle være lægens testperson, med rene fødder og klippede negle, når han ankom på dagen med lægebesøget.

Under det årlige lægeeftersyn kom vi to elever ind ad gangen. Undersøgelsen fandt sted på lærerværelset, hvor lægen og sygeplejersken foretog undersøgelsen. Vi blev målt og vejjet, lyttet på med stetoskop og skulle efter lægen sige: ”**Automat, Syv små søde misser og Knuds knap**”. Dette for at høre om vi snøvlede og måske skulle have fjernet mandler og polypper, hvilket var et meget normal indgreb på denne tid.

Præstegang i Linå

Efter 6 år i landsbyskolen skulle vi for skoleåret 1959 rykke op i 7. klasse. Det betød at vi nu skulle ”gå til præst” i Linå, til lektioner i kristendomsundervisning til den foranstående konfirmation samme efterår. Det foregik sammen med andre børn fra Laven, Linå og Møllerup. Åbenbart har det været en lidt triviell forestilling, idet der ved en af lektionerne var nogle fra Linå, som havde medbragt en papkasse med temmelig store kyllinger i. De blev nu sluppet løs under undervisningen. Der blev selvfølgelig uro i klassen, og præsten talte med store bogstaver indtil uromagerne blev fundet. Vi synes jo det var et godt indslag, hvor vi kunne få lidt at more os over, og efterfølgende trække lidt på smilebåndet når vi tænkte på vores tid hos præsten.

Vi var tre klassekammerater, der fulgtes ad. Vi cyklede ad landevejen til Svejlbæk, hvorefter vi svingede ind på Lynggårdsvej og samlede den sidste kammerat op ved Kilden og fortsatte derfra ad Kirkestien til præstegården i Linå. Den 4. oktober 1959 blev vi konfirmeret. Vi fik telegrammer fra vores lærere i landsbyskolen – og fra to af dem også et hæfte med kristne formaninger om tiden, der nu ventede forude.

Torsdag den 31. marts 1960 var sidste skoledag, hvor vi forlod landsbyskolens 7. klasse – uden eksamen. Men der kunne indhentes en udtalelse hos førstelæreren J.P. Pedersen, der kunne bruges i livets videre forløb.

Vi har alle i skoleårene fra april 1952 til april 1961 frekventeret landsbyskolen i Sejs med syv års skolegang og her forsøgt, ud fra vores synspunkter og hukommelse, at fortælle om denne tid, hvis nogen skulle have interesse for det.